

Postum Fromm nu på svenska

NY BOK

Erich Fromm: Konsten att lyssna

Oversättning: Margareta Wentz-Edgaardh
Natur och Kultur

Erich Fromm var en av de mest framträdande psykoanalytiker som funnits. Dessutom var han en idog samhällskritiker och deltog i debatter livet igenom. Under sin livstid, 1900–1980, publicerade han en mängd böcker. Hans storhet indikeras av att flera böcker av honom utkommit postumt, vilket är fallet med föreliggande bok som bygger på bandupptagningar och som nu för första gången uppträder i svensk språkdräkt. Bokens första del är ett inspelat föredrag från 1964, och den andra delen är en sammanställning av inspelat material från en tredagarskurs i psykoanalys år 1974. Bokens sista kapitel utgörs av en kort artikel som Fromm skrev strax före sin död.

Kritisk teori

Erich Fromm tillhörde den vetenskapsteoretiska riktning som går under beteckningen kritisk teori och ofta även benämnts Frankfurterskolan, eftersom den hade sin upprinnelse i Insti-

tut für Sozialforschung i Frankfurt am Main. Några av de övriga förgrundsfigurerna var Max Horkheimer, Karl Landauer, Theodor Adorno, Leo Löwenthal och Herbert Marcuse. De var judar och Landauer slutade sina dagar i det nazistiska koncentrationslägret Bergen-Belsen år 1945. De övriga flyttade till USA redan 1933–34. Institutet stängdes nämligen helt enkelt av nazisterna fyra månader efter det att Hitler kommit till makten.

Flyttade till USA

Fromm var uppfostrad i den freudianska, ortodoxa psykoanalytiska traditionen men utvecklade en egen variant, där det kritiska tänkandet dominerade. Det gällde inte bara att penetra det mänskliga psyket hos andra (patienter) eller sig själv utan det var också viktigt att analysera samhällets effekter på individen. Inte endast människan var i behov av terapi, även samhällsordningen behövde reformeras. Frankfurterskolans bekännare befann sig på den politiska vänsterkanten och uppfattades av mindre initierade som marxister, eftersom kommunisterna gärna såg dem som bundsförvanter. I själva verket riktade den kritiska skolans anhängare skarp kritik mot såväl det kapitalistiska som det kommunistiska samhällssystemet.

Socialforskningsinstitutet flyttade över till USA, men där kom Fromm ihop sig med Horkheimer och Adorno, och blev avskedad. Man ansåg att Fromm börjat gå egna vägar och bland annat i alltför hög grad angrep den psykoanalytiska libidosynen, som var Freuds främsta bidrag till djuppsykologin.

Fromm blev invecklad i flera akademiska strider och flyttade till Mexiko 1950, där han verkade som utbildningsledare i psykoanalys till 1973, då han återvände till USA och kom i nya fejder.

Analys hela livet

Freud ansåg att psykoanalysen först och främst var en metod för kritiskt tänkande, något som människor ofta värjer sig mot eftersom det sällan visar sig

ge några fördelar karriärmässigt. I det långa loppet ger det emellertid en själv bättre mental hälsa och större personlig tillfredsställelse. Fromm analyserade sig själv under hela sitt vuxna liv i en och en halv timma varje morgon. Kritiskt tänkande innebär inte något fientligt utan syftar till att tränga bakom de ridåer som omger oss och de hinder vi mentalt själva skapar. Kritiskt tänkande är möjligt även för den som lever i en diktatur. Vill man inte riskera liv eller lem genom att uttala sin kritik, så är det likvärligt så mycket mer nödvändigt att tänka kritiskt. Det är enligt Fromm först genom självanalysen man blir verkligt fri, får en fri vilja att utnyttja och genom självförståelse kan bli till freds med sig själv.

ROLF EJVEGÅRD

FROMM Online